

I.2. Kovászna megye

I.2.1. Az önálló megye

A Háromszék hovatarozásáról szóló vita után⁸² a pártfőtitkár végül úgy döntött, hogy elfogad egy kompromisszumos megoldást, amely szerint egy új megyét kell létrehozni, ami független Brassótól és Hargita megyétől. Ez a terület magába foglalt három kisebb várost: Sepsiszentgyörgyöt, amelynek a lakossága 22 058 fő volt, Kézdivásárhelyt, ahol 11 286 és Kovásznát, ahol 7831 főt tartottak számon.⁸³ Megyeszékhelynek az első települést jelölték meg. A megye 33 községet foglalt magába, amelyből három városi alárendeltségű volt. Fazekas János a következőképpen emlékszik vissza Kovászna megye létrehozásának körülményeire:

„Miután megjelenik a térkép a megyék határaival, akkor Ceaușescu Patilineț Vasilének segítségével, Pană Gheorghe, aki elsőtitkár volt Brassóban, Szász József, aki Brassóban a szervezési osztály helyettese volt, Sántha Károly, a sepsiszentgyörgyi rajon elsőtitkára megkezdik a harcot, hogy Háromszéknek egy részét Brassóhoz csatolják. Na, erre a háromszékiek megkezdik a felkelésüket, nagy ellengyűlések vannak minden gyárban, minden községben, minden faluban. Két párt alakult ki, a Hargita-pártiak a magyarok, a brassói pártiak a románok voltak. S akkor hív Ceaușescu, hogy menjek le, hogy csendesítsem le a népet. Én megtagadtam. Végül Maurer meggyőzött, hogy lemenjek Szentgyörgyre. Ott pár óra alatt összehívták a gyűlést. Először én beszéltem, magyarul, és elmondtam, hogy ne, én azért vagyok itt, hogy orvosoljuk a kihágásokat, és újra kell szervezni a gyűléseket, új szavazások kellene. Ez eltartott egy hétig, de a dolgok annyira elmérgesedtek, hogy más megoldást kellett keresni. Azt javasoltam Ceaușescunak, hogy hozzuk létre Háromszék megyét. Miután a csíkiak ezt megtudták, hogy Kovászna lesz az új megye, kimentek az utcára. Az egész város.”⁸⁴

⁸² A vita arról szólt, hogy Háromszék Hargita vagy Brassó megyéhez tartozzon. Az erre vonatkozó levéltári forrásokat lásd Novák Csaba Zoltán: *Aranykorszak? A Ceaușescu-rendszer magyarságpolitikája 1968–1974*. Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2011, 305–312.

⁸³ Az 1966-os népszámlálás adatai, Varga E. Árpád (1998), 67–71.

⁸⁴ Hargita Népe, 1996. február 16.

A sajtóban megjelenő térkép és a mellékelt határozat szögezi le a megye településeinek hatáskörét és pontos feladatát. Az újonnan megalakuló városi és községi néptanácsoknak megyszerte hozzá kellett járulniuk a helységek gazdasági fejlődéséhez, a dolgozók életkörülményeinek megjavításához. A néptanácsoknak szüntelenül javítaniuk kellett munkastílusukat, hogy a kitűzött feladatokkal megbirkózhassanak. Hivatottak voltak arra is, hogy a lakossággal megvitassák a helység gazdasági, társadalmi, kulturális és más közügyi problémáit, valamint hogy bevonják őket a falvak fejlesztéséért és szépítéséért folytatott tevékenységekbe.⁸⁵ Hargita megyéhez hasonlóan itt is két újabb várossal egészítették ki a települések rangsorát, így összesen 5 várost neveztek meg Kovászna megyében: Sepsiszentgyörgyöt, Barótot, Kovásznát, Bodzafordulót és Kézdivásárhelyt.⁸⁶

„A meglévő három város mellett még két helységet nyilvánítanak városá: – Bodzafordulót és Barótot. Az utóbbi években ezek, a többiekhez viszonyítva, jobban kifejlődtek gazdaságilag, megközelítették a városok színvonalát, területükön köztársasági üzemek létesültek. Elismert gazdasági, kulturális és kereskedelmi központok, ezek felé irányul a környező falvak lakossága. E városok magalapításával új lehetőségek nyílnak a munkaerő ésszerűbb elosztására, s ez elősegíti Kovászna megye harmonikus, arányos fejlődését. A megye lakóinak 31 százaléka a városokon és a hozzájuk tartozó falvakban fog dolgozni.”⁸⁷

I.2.2. Kovászna megye megszervezése

Kovászna megye megszervezésének feladatát az új helyzetnek megfelelően Király Károly, a volt Gyergyó rajon elsőtitkára kapta meg. Mivel kevés idő állt a rendelkezésére, ezért saját bevallása szerint Király teljes felhatalmazást kapott, hogy egy hét alatt létrehozza az új megyei intézményeket és a vezetők kinevezését is. A Bukarestbe küldött listát, amely a Kovász-

⁸⁵ Megyei Tükör, 1968. május 29.

⁸⁶ Novák Csaba Zoltán – Tóth-Bartos András – Kelemen Kálmán Lóránt: Újjászületés, Háromszékből Kovászna. Kovászna megye megszervezése és intézményesülése 1968–1972. Háromszék Vármegye Kiadó, Pro-Print Kiadó, 2013, 59–64.

⁸⁷ Uo.

na megyei vezetők névsorát tartalmazta, Ceaușescu módosítás nélkül elfogadta.⁸⁸

1968. február 17-én az Állami Magyar Színház nagytermében került sor az RKP Kovászna megyei bizottsága és a megyei ideiglenes néptanács alakuló ülésére, Vasile Patilineț vezetésével.⁸⁹

A megyei elsőtitkár Kovászna megye megalakulását 1968. február 18-ra teszi, amikor is a legjelentősebb intézmények már készen álltak az új területi egység működtetésére. Az ideiglenes megyei tanács és a megye vezetése a következő személyekből állt:⁹⁰ az ideiglenes megyei tanács elnöke és a megyei pártbizottság első titkára Király Károly, alelnökei Dragoș Ioan első alelnök, Máthé István, László Gyula és Török Áron alelnökök. Molnár Józsefet az ideiglenes városi néptanács Végrehajtó Bizottságának elnöki, a sepsiszentgyörgyi városi pártbizottság első titkári tisztségébe nevezték ki.⁹¹

A Kovászna megyei pártbizottság Bűrójának tagjai: Király Károly (elsőtitkár), Stanca Constantin (szervezési ügyekért felelős titkár), Sántha Károly (propagandaügyekért felelős titkár), Szász Domokos (gazdasági ügyekért felelős titkár), Dragoș Ioan, Chivărar Gheorghe, Timaru Constantin, Szász Imre, Németh József, Füstös Imre, Németh László, Molnár József, Székely Zoltán, Buda Petre Ion, Orbán Árpád tagok. A megyei pártbizottság Bűrójának póttagjai: Bogdan Nicolae, Avram Ilarie, Oprea Jolán, Székely István, Dali Sándor, Pop Aurel. A párttitkárság tagjai: Király Károly elsőtitkár, Stanca Constantin, Sántha Károly, Szász Domokos. A megyei pártbizottság kollégiumának elnöke Chivărar Gheorghe lett. A megyei pártbizottság kollégiumának revíziós bizottságának elnöke Bálint Béla.⁹² Amint a nevekből is kiderül, Hargita megyéhez hasonlóan egy abszolút magyar többségű vezetőtestület alakult ki, amelynek összetételét a megye első embere jelölte ki. Hargita megyéhez hasonlóan, a megyei elit három különböző közezből alakult ki, egyesek a volt tartományi, rajoni intézményből érkeztek (pl. Sántha

⁸⁸ Király Károly (1995): *i.m.*, 21–24.

⁸⁹ Arhivele Naționale Direcția Județeană Covasna (ANDJC), fond. C. J. C. al PCR, dosar 1/1968, 1–5. f.

⁹⁰ Király Károly: Kovászna megye születéséről, távlatairól. *Megyei Tükör*, 1968. február 24.

⁹¹ ANDJC, fond. C. J. C. al PCR, dosar 1/1968, 7–11. f.; Novák, Tóth, Kelemen: *i.m.*, 71–75.

⁹² Uo.

Károly, Szász Domokos, Stanca Constantin), mások Brassóból (Dragoş Ioan, Szász Imre) és az ország más vidékeiről érkeztek (Király Károly, Dali Sándor, Füstös Imre, Pop Aurel).⁹³

A pártgyűlés végén Király Károly bemutatta a lakosság számbeli nagyságát és összetételét, amely szerint a megyének közel 177 ezer lakójából 141 ezer fő magyar és 34 ezer román.⁹⁴ Az új megye közigazgatásilag az ország legkisebb területi egységévé vált úgy területi (3705 km²), mint népesség szempontjából (176 858 fő), hiszen az összlakosság 0,9%-át tette ki.⁹⁵ Napirendre került a megye gazdasági megszervezésének kérdése, amelyből kiderült, hogy az ötéves terv alapján nagy beruházásokban részesülhetnek, ennek az összege elérheti a 300 millió lejt is. Megnevezték azokat az ipari egységeket, amelyek kiemelten kezelnek, így a sepsiszentgyörgyi Oltul textilgyárat, a cigarettagyárat, a kézdivásárhelyi faipari feldolgozó vállalatot.⁹⁶ Emellett új gazdasági létesítmények létrehozását is előirányozták, mint például a kézdivásárhelyi készruha- és keményítőgyárat, vagy egy modern csavargyártó üzemet.

A megyehatárok meghúzására egy bizottságot alakítottak március 9-én, amelynek munkáját a helyi sajtó is közzé tette, megjelölve a térséghez tartozó települések neveit.⁹⁷ Az itt elhangzó javaslatok alapján 33 községet jelöltek meg, az első tervezet szerint még Barót neve is itt szerepelt, emellett az összenőtt településeknek új elnevezést adtak, így alakult ki például Szitabodza, amely magába foglalta Bodocea, Chichirău, Ciumernic, Lopata, Pârâiaşu településeket, Köpechez került Köpecbánya, Köpec, Csernátonhoz Alsó- és Felsőcsernáton és még sorolhatnánk.⁹⁸

A helyi sajtó alapján, a lakosság nagyon pozitívan fogadta az új megye létrejöttét, hiszen megszabadult Brassó fennhatósága alól, és joggal remélhette, hogy a központi forrásokból így nagyobb arányban részesülhet.⁹⁹

⁹³ Novák, Tóth, Kelemen: *i.m.*, 72.

⁹⁴ Uo., 14. f.

⁹⁵ D. Lőrincz József (2004): *i.m.*, 20.

⁹⁶ ANDJC, fond. C. J. C. al PCR, dosar 1/1968, 35, 36. f.

⁹⁷ Megyei Tükör, 1968. április 20.

⁹⁸ Novák, Tóth, Kelemen: *i.m.*, 61,62.

⁹⁹ Megyei Tükör, 1968. febr. 24.

Köztudott volt, hogy amennyiben egy város fontos gazdasági pozíciót foglal el az új közigazgatási berendezkedésben, annál több munkahely és karrierlehetőség jön létre. Kovászna megye létrejöttét tekinthetjük ugyanakkor az egyetlen nemzetiségi alapon létrehozott közigazgatási egységnek, hiszen ebben az esetben tekintettek csak el a gazdasági szempontoktól. 1968-tól viszont a nagyfokú beruházások következtében teljesen átalakult a térség arculata, a városok is elveszítve a korábbi hagyományukat fokozatosan a szocialista lakótelepi mintát veszik át.

Az 1968. május 16-án összegyűlt megyei pártbizottság és ideiglenes néptanács plenáris ülésén elfogadták a végleges településrendezési tervet, amelyet közzétettek a helyi lapokban is.¹⁰⁰

Fazekas János a megyésítéssel kapcsolatos visszaemlékezéseiben Király Károlyról, Kovászna megye létrehozójáról egy érdekes véleményt fogalmazott meg:

„Nem értettem egyet a megyésítés kapcsán játszott szerepével sem, ő a brassóiak érdekeit szolgálta. Elsőtitkárnak Sylvester Lajost javasoltam Háromszék élére, de őt ültették oda, holott nem volt szerepe a megye létrejöttében. Amit azután tett, hogy lemondott tisztségéről és szembefordult Ceaușescuval, dicséretes dolog. Amit a magyarság érdekében tett, azt csak pozitívan lehet értékelni.”¹⁰¹

Az 1968-as területi-közigazgatási átszervezésben Király Károly szerepéről, amint láttuk, megoszlanak a vélemények, viszont azt egyértelműen kijelenthetjük, hogy Kovászna megye intézményi megszervezése mindenképpen az ő munkájának eredménye.

¹⁰⁰ A végleges településrendezési tervet lásd részletesebben a mellékletben.

¹⁰¹ Uo.